

Burány Béla

GYERMEKJÁTÉKOK, MONDÓKÁK AZ APRÓ GYERMEKKORBAN

Elgondolkoztató volt, hogy egy viszonylag szűk tájegység (Zenta és vidéke) négy és fél száznyi lejegyzett gyermekjáték- és mondókaanyagából* egy kiragadott téma elemzése lett volna-e a célszerűbb (altatók, játék a testrészekkel, kiolvasók stb.), vagy a publikált anyag átlós metszetű bemutatása, tudván, hogy az átlótól távolabb eső részek semmilyen szempontból nem értékelenebbek, mint ami példaként épp kiemelésre kerül. Mégis ez utóbbi módszer látszott kézenfekvőbbnek.

A felölelt anyag egy nyár (az 1972-es) gyűjtési terméke. A gyűjtés kezdetét tájainkon a lejegyzett gyermekjátékok, mondókák úgyszólván teljes hiánya indokolta. A roppant színes és méreteiben is gazdag eredmény váratlan anyagbőségről vallott meggyőző biztonsággal – a gyűjthetőség szempontjából. A hétköznapi használat szemszögéből mérve ugyanis – egy ilyen szempontból gazdag és szerencsés gyerekkor hagyományanyagának természetes ismeretében – már akkor észlelhető volt a beszűkülés (*A mi utcánk játéka*).

A bőség s az 1972-ben örömteli közlési szívesség számos gyűjtői tanulság megfogalmazására adott alkalmat.

Altatók

Felszínes vizsgálat alapján a legegyszerűbb altatódalaink hagyományos dallamvonalakon, 2–3 hangon improvizált szövegeknek tűnnek.

Ennek a típusnak a szövege, ha vallatóra fogjuk, elgondolkoztató tényre utal a visszatérő motívummal: *Csicsis, baba! Nincsen papa! . . . e búzatermő Kánaánnak nevezett részén a világnak . . .*

* – Burány Béla: *A mi utcánk játéka*. Hung. Int. Tud. Közleményei. Újvidék, Iv. évf., 1972, jún.-szept. 11–12. sz.: 147–216.

– Uő: *Hej, széna széna*. 120 vajdasági magyar gyermekjátékdal. Zentai Múzeum, 1973: 1–207

– Uő: *Nádsípot fújtam*. Forum, Újvidék, 1987: 1–159.

Csi - csis, ba - ba,
Nin - csen pa - pa,
El - vit - ték a
Szél - ma - lom - ba,
Mög - ő - rö - lik,
Ha - za - vi - szik,
Mög is sü - tik,
Mög is ö - szik...

És így mönt mindég tovább.

Banka Mihályné Hecskó Erzsébet, 57 éves, Csóka, 1972

Az, hogy *Elment papa*, azazhogy a papák ezen a tájon mindig is csak elmentek, nem látszik nehezen érthetőnek ma sem.

A már kissé művesebb, „magasabb szintű”(?!), „polgárabb” altatók is ebből a típusból nőttek ki. A sajátként elfogadott népies műdalok sokasága ennek mintájára, népi versszakokkal bővülve, alakulva él.

Ten-te, ba-ba, ten - te,
Tedd le fe-jecs - ké - det,
Hum'b'e szé mecs ké - det,

Gyík, gyík, fuss ki, gyík,

a kis - ba - ba el - al - szik.

Tente, baba, aluggyál,
Csillagokkal álmoggyál,
Csitt, csitt, csitt-csitt-csitt,
A kisbaba elalszik.

„Tudod, kitül tanútam? A Kuklis Vittus nénitül, aki öreganyámná rēdusa vót!

Burány Ferencné Kaszás Klára, 70 éves, Felsőhegy, 1972

A *Tente, baba, aludjál, / Angyalokkal álmodjál!* alighanem az egyik legelterjedtebb altató sorpár ma is a déli Tiszavidéken.

A „rédusa” hónapszámos cseléd volt, főleg aratáskor s egyéb nagy paraszti munkák idején, amikor minden kéz (házon kívül vagy a házban) egy célt szolgált.

Az 1902-beli Burány Ferencné Kaszás Klára „öreganyámná szógát” mondatrésze időben az 1800-as évek végére esik. Ez a Gergely Apollónia 1867-ben született Felsőhegyen, s 63 évesen, 1920-ban halt meg.

Az altatók gyűjtésével együttjár, hogy egy esetleges kérdőíves előgyűjtő felmérés eredményei bizonytalanok, sőt, félrevezetők lesznek. Mint a siratók s más érzékenyebb szöveges vagy dallamos adat lejegyzése, az altatók gyűjtése is egy szinte intim szellemi kapcsolatot igényel a gyűjtő s az adatközlő között. Csak így kerülhet napvilágra sok egyéb, társadalmi szempontból is beszédes adat, gyakran már az átszellemült emlékezés utáni szelíd évődések hangján.

Padén egy koszorú fiatalasszonyt faggatva így került szalagra:

*Tuggya, régen az úgy vót, hogy az embernek nem szabad vót
a fiatalasszonyhoz feküdni, még csak a gyerekek ki nem
nyótt a foga. Osztt akkkó így altattak:*

Ör-dög búj-jon a-pád-ba,
Még nem néz má a szádba?!

Padé, 1972

Mindez a kontracepciós gyakorlatnak ama korszakában, amikor a coitus interruptus viszonylag ismert, de nem nagyon becsült módszerén kívül – a XX. század első évtizedeiben asszonyainknak mindössze 20%-a tudta, mi az orgazmus, a többi nem ismerte, meg soha nem érte – a „pohár víz”-féle módszer volt a legbiztonságosabb. („Előtte vagy utána?” „Helyette!”) A nemrég szült fiatalasszonyt kímélendő . . .

Itt kérdeztek rám, tudom-e, mi a különbség a menyecske meg a fiatalasszony között:

– *Tuggya-é, meddig menyecske a menyecske?*

Nem tudtam.

– *Még lè nem szül! Aztán mán fiatalasszony.*

Ezt a fogalombeli különbséget, a modern élet későbbre csúsztatott első szüléseinek évtizedeiben, a sok „öreg menyecskére” való tekintettel, persze hogy szívesen lépte át a városi társadalom . . .

A másik évődő szöveg:

Parlandó

Sej, szi-ro-ma a - nyá-nak put-ro-hos gyer-mé-ke!

Nem sza-rik, csak fo-sik, ë-gye még a fe-ne!

Banka János, 45 éves juhász, Csóka, 1965

„Mikó én kislán vótam, tuggya, édesanyám dógozott valamit este, mosott, vagy valami, odatta valamikünket édesapámnak, hogy ringassa égy kicsit. Akkó monta édedapám, hogy: Hej, szirma anyának putrohos gyermeke! . . .

Akkó édesanyám haragudott, hogy az ú gyerkei nem putrohossak, oszt kivette kezibú . . .”

Mangurán Ferencné Nagy Anna, 68 éves birkanyró asszony, Zenta, 1972

A szöveg a szegénységből eredő rosszul tápláltság okozta angolkóros püf-fedt hasról és diarrhoeás szindrómáról mond verset olyan tömör megfogalmazásban, hogy a pontosan leírt kórkép szakmai, latin diagnózisa hosszabb lenne.

Úgy tűnik, ennyi idő után mégis szóra érdemes egy másik, akkor lejegyzett altatódal, amely éppen ósiségi mutatói alapján került a „művészi műdal” gyanújába (színműdal?), s mint ilyen maradt ki az akkori közleményekből.

Csi-csíjj, ba-bó! El-ment a - pó!

El-ment a - pó Öt - víz kö - zé,

Öt - víz kö - zött A - rany er - dő!

Ab - ba van egy gyé - mánt me - ző!

Ab - ba sza - lad egy ő - zecs - ke,

U - tá - na egy sze - ke - recs - ke!

Sze - ker - ké - ben ke - re - kecs - ke!

Csi csíj, ba - bó!

Az „Ötvíz” ugyanis a Kárpátokon túli „Vízköz” egyik neve, ahol eleink a honfoglalás előtti periódusban éltek.

Adatközlője értelmiségi lány volt, a „Kitől tanultad?”-ra olyan választ adott, amely a dal népi vagy nem népi eredetére nézve nem nyújtott támpontot.

Testrészmozgatók

Az általánosan ismert, vagy csak feltehetően a magyar nyelvterület nagy részén elterjedtnek vélt, testrészeket megismertető és megmozgató mondókákról alig van adat. Közéjük tartozik pl. ez: „*Ez emént vadászni, ez meglötte, ez hazavitte, ez megfőzte, ez a kis huncut még mind megette! Bë-ëzsëre-bëzsëre, kerekecske dombocska . . .*” stb. Ennek már a paródiája is közismert tájainkon (Ez emént vadászni, ez meglötte, ez is meglötte, ez is meglötte, ez a kis marha

S a „Hopp!”-ra, de leginkább csak a megnyomott végű „-rokk!”-ra már repültem is! Néha az épp frissen vetett ágyba – anyám nem nagy öröme. De a dorgálás is nevetős volt, mint a kisgyermekes házban általában.

A traktoros, kombájnos földművelés évtizedeiben a gyerek által is felfogható értelmét veszítette annak a lábmozgató játéknak a mondókája is, amelynek szövegére az ágyban hanyattfekvő gyerek lábfejét ekeszarvként fogva, felváltva hajlítgatták térd-váll közelig:

*Szánt öregapám,
szánt,
szánt,
öszötkéli,
öszötkéli,
ki-í-veti- az ekét!*

Az utolsó sorra mindkét láb az egyik vagy a másik irányba „vetődött ki”.

A térden göcögtető (lovagoltató) szövegek mindegyikét sem mondanák el minden gyűjtőnek. Pl. ezt:

*Hapa-/ cupa-/ cupá-/ áné,/
Zsíros/ seggű/ juhá-/ ászné,/
Körü/ csipkés/ a nya-/ ka,/
Csupa/ szar a/ vála-/ ga!*

Vagy második versszaként:

*Hapa-/ cupa-/ cupa-/ com!/
Főlál-/ lott a/ kuka-/ com!/
Hopp!/ Csűröm/ csata-/ kos!/
Az ú-/ lepe/ csupa/ fos!*

(Érdekes, hogy ezt a második versszakot egy egynyelvű szerb társaságban, kólótáncolás közben hallani, egy táncoló „földi” legény szúrte ki a fogai közül . . . Vagy aprózott csárdás ütemére mondják.)

Gyógyítócskák

Anyai nagyanyám a harmincas évek derekán fájó torkomat úgy gyógyította, hogy egyik kezével a nyakrészemet simogatta (repedezett, parasztos ujjainak simítását ma is érzem!), másik kezének ujjbegyével a földet veregette betegágyam mellett, mondván:

*Főd anyám, Főd!
Fáj a torkom!
Nékéd panaszodom!
Tudom, hogy nem mondd sēnkinek!
Vidd a betegsēgēt, vidd-vidd-vidd!*

Azt már csak jóval később tudtam meg, hogy gyerekes ráolvasásunkban (miközben keresztet rajzolgattunk a fájó részre) az:

*Ók-háj, bók-háj,
Ha meggyógyul, nem fáj!*

a középkori gyógyító varázsigék leszármazottja. Ugyanígy a kecskemáj emlegetése és a köpés is az ősi gyógymód tartozéka:

*Áj-váj, kecskemáj,
Ha meggyógyul, majd nem fáj,
Ptű!*

Sok szempontból beszédes a ráépített szövegrész is:

*Ók-háj, bók-háj,
ha meggyógyul,
nem fáj,
egy emújjon,
tíz támaggyon,
tízrű húszra
szaporoggyon,
ha fizecc,
nő fájjon,
ha nem fizecc,
hagy fájjon!*

A szómágiás ráolvasásért játék közben előforduló sérülés esetén akácfalevél-
valuta vagy hangosan számolt tenyérbe csapás járt fizetségként.
Sok-sok fajta játék- és mondókacsoportot átugorva

Az állatokkal kapcsolatos játékok

kategóriájában íme egy közismertnek feltételezett:

Csi-ga-bi-ga, gye-re ki,
Eg a há-zad i-de-ki!

Kapsz te-jet, va-jat!

Hó-nap-ra is ma-rad!

Hogy e hívogató mondókának van egy mélyebb rétegű értelmezhetősége is, arról csak kevesen tudnak. Pedig ez a szöveg kifejezetten erotikus értelmű és tartalmú. Hogyanját tekintve éppen úgy, ahogy a középkori magyar erotikus népmesékben, azaz: a közérthető szöveg mögött egy másik jelentésréteg hordja sok évszázados üzenetét azok számára, akik értik a képes beszédet. A csiga ugyanis középkori szexuális (fallikus) jelkép. Szexológiai szakkönyvek magyarázata szerint feltehetően kinyújtható szarvai s nyálkás teste miatt lett azzá.

Egy Moholgunarason gyűjtött (egyébként becarac dallamra énekelhető) szövegünk mindezt félreérthetetlenül adja tudtunkra:

*Csiga-biga, nyújtsd ki szarvacskádat,
Te meg, kislány, kapd föl a szoknyádat!*

*Én is lőtölöm a gyócsgatyámat,
Beléd nyomom a csiga-bugámat.*

Az utolsó sor „csiga-bugája” nem elírás. „Bugás” növények közé azok tartoznak (pl. a kukorica, a pázsitfű típusú növények stb.), amelyek virágporukat, mint a kukorica is, a szár végén képződő ”buga”-ban termelik, az aztán a kukoricabajuszra hullva termékenyít, s a kukoricaszemek kifejlődéséhez vezet. A buga tehát virágzati forma. „Bugázik” a kukorica, amikor „hányja a fejét”, a termékenyítés s a magtermelés szakába ér. Mellesleg: a disznó „búgik”, ami ugyanazt jelenti, mint amit az jelent, hogy a kutya tüzel, a ló sárlik, a tehén folyat stb.

A *Csiga-biga, gyere ki!* felszólítás a szarvak előcsalogatását célozza – mind a két értelemben. Az „Ég a házad ideki!” már csak a mögöttes értelemben hordoz életet tartalmat. A kirakat-szövegben csak játék a szóval. A „Kapsz tejet, vajat” (a vajat köpülés útján nyerik!), méghozzá úgy, hogy „Holnapra is marad” csiganyelven feltehetően nem jelentene semmit. A szöveg szimbolikus értelmében azonban kiteljesíti a mondanivalót. Mindezt egy gyermekdal játékos nyelvén, a művészi megvalósítás olyan fokán, amelyet csak csodálni lehet.

Az erotikus üzenetet hordozó gyermekjátékszövegek között a csigahívogató csak egy a sok közül. Ha pl. tudjuk, hogy a kút, a tó, különösen a halastó (a hal fallosz-szimbólum), az árok, a patak, a folyó, a víz a női princípium jelképei, a dallamos

*Mély kútba tekintek,
asszonyomat látom,
báborba, bársonyba . . .*

játékdalszöveg üzenete is életet tartalommal töltődik fel a jelképes beszéd művésziileg roppant izgalmas, sokmondanivalójú, játékos nyelvén.

Kiolvasók, kiszámolók

A kiolvasók nagyon sok szempontból a szellemi néprajzi termékek egyik legérdekesebb fejezetét alkotják. Az, hogy szédületes távolságokat fognak át térben és időben, csak egy a jellemzőik közül. Pl. az „Antanténusz, szóraka-

ténusz” szanszkrit eredetű: az „Egyedem, begyedem, tenger-tánc” pedig eredetileg tengeri-tánc volt, azaz a Szt. István által 990 éve hivatásuktól megfosztott táltosok rituális tánca stb.

Amiért tájunkon most különösképpen aktuálisak a kiolvasók, az a rosszul használás, a rosszul használtatás bosszantó valósága.

A kiolvasók a magyar ritmikus verselés üteme szerint tagolódnak, nem pedig a szótagolás nyelvtani szabályait követve. A természetes szabálytól eltérő, azaz rosszul tagoló iskolai vagy óvodai használtatásuk (a szótagolást gyakorlandó!) szakmai hiba, s kifejezetten ártalmas. Ez általában városi gyerekek körében esik meg, alapjában jószándékú, de avatatlan, szintén városi eredetű pedagógusok által, akik gyerekkorukban nem estek át a kiolvasás természetes iskoláin, a felsőoktatás viszont ezt a tételt kifejejtette a tananyagból. Különösen bosszantó, hogy a gyerekek utcáról vagy otthonról hozott jó tagolását a pedagógus rosszul javítja ki.

A kiolvasók célja, hogy véletlenszerűen határozzák meg, ki kezdi a játékot, a játékban ki kerül először óhajtott vagy nem óhajtott posztra, ki lesz a fogó, a „macska”, a „humó”, tolvaj-zsandárban ki lesz a tolvaj, ki a zsandár stb. A játék aztán a legtöbb esetben maga automatizálja a folyamatos cseréket: akit megfog a „macska”, az lesz az új macska, a fogó, akit a bújócskában legelsőnek meglát és/ vagy leipiacsol a humó, az lesz az új humó stb.

A vers specifikusan tagolt, s ez a tagolás korántsem azonos a nyelvtani szótagolással, hanem a magyar tagoló verselés ütemei szerint hullámzik. Egy-egy ütem szótaggazdagsága különböző lehet, s ez attól is függ, hol helyezkedik el a szó a versben. Sorkezdéskor egy tagnak számít az „egy”, az „egyem”, az „egyedem”, sőt, az „egyedelem” is. Gyakran több rövid szó ad egy ütemet, egy tagot. A névelő valamelyik szótaghoz csapódik. A sorvég tagolása a szöveg dallamának a függvénye, lehet egy- vagy többtagú. Pl.:

*Lemen/- tem a/ pincé-/ be,
Vajat/ kene-/ get-/ ni . . .*

De:

*Elment/ apám/ dinnyét/ lopni,
Elfe-/ lejtett/ zsákot/ vinni . . .*

A verszáró sor vége, az utolsó üteme, a csattanója határozza meg végérvényesen, hogy ki lesz a humó, a macska, vagy más kiolvasó rendszerben (kieséses kiolvasásban) azt, hogy „ki van ki” („ki esik ki” a további kiolvasásból), ha a megbeszélés szerint „az lesz a macska, aki utoljára marad”. A befejező sor tehát kulcsrésze a szövegnek, abban is a sorvég, az utolsó tag, egység, amely valakire „esik”, s egyáltalán nem mindegy, hogy rám, az előttem lévőre, vagy az utánam következőre jut-e, tehát legalább hárman figyelik árgus szemekkel, hogy kit talál el a záróütem, s hogy nem esik-e pont itt tagolási hiba, azaz „cseréptörés”. Mert ha igen, az a kiolvasás nem fogadtatik el, az nem számos, újra kell kezdeni. Ilyenkor rendszerint a kiolvasást is más veszi át a körben.

Az utolsó sor vége hangsúlyos tagolású, jobbjára három részre szaggatott csattanóval:

/Egy szem/ szilva,/ /Két szem/ szilva,/ /Ó te/ buta/ /Csizma-/ dia!/ /Meget-/ ted a/ subic-/ kot,/ /Nem nyő!/ ki / ba-/ jú-/ szod!//

Ha a zárószó egytagú, az előző szavak töretlenül lüktetnek:

/Egyedem,/ begyedem,/ nbor,/ nábor,/ /Ökör,/ bika,/ lengyel/ vászon,/ /Karikás/ Péter,/ /Túrús/ Tamás,/ /Prëcc!//

Vagy:

/Lap,/ lap,/ lap,/ /Leve-/ lező/ lap,/ /Rá van/ írva/ nagybe-/ tűvel,/ /Hogy tē/ számár/ vagy!//

Ha a zárószó nem egytagú, a tagoló szabály az ütem szerint tagolja az utolsó szót:

/Éni/ péni/ juti/ téni,/ /Efer/ dzsefer/ gumi/ néni,/ /Iszli-/ pó,/ pizli-/ pó,/ /Te vagy/ a fo-/ gó!//

A sorvég hármasszótagolása (Te vagy/ a/ fo-/ gó!) itt kifejezetten falsul hangzik, visszatetsző, és minden valamirevaló, jó ösztönű kiszámoló gyerekcsoport számára elfogadhatatlan.

Olyan esetek is előfordulnak, hogy az utolsó hangsúlyos sor ugyanúgy tagolódik, mint az egész vers, s rímmel-ütemmel felel az előző sorra:

/Dudalom,/ dudalom,/ /Kiállott/ katona,/ /Sompoly,/ pompoly,/ /Sóravica/ vicara,/ /Gyíró,/ gyáró,/ /Kópé,/ szákó,/ /Tudalom a/ rákó//

Elfogadható volt azonban e halandzsavers tagolása utolsó három sorának majdnem szótag szerinti hangsúlyozásával is, de az utolsó sor tanúsága szerint ez véletlen egybeesés:

/Gyl-/ kó,/ gyá-/ kó,/ /Kó-/ pé,/ szá-/ kó,/ /Tuda-/ lom a/ rá-/ kó!//

Gyerekek közti megbeszélés kérdése az olyan kiszámoló rendszer, amelyben minden játékos a két öklével szerepel – („kettőbe jár”, a gombozás terminológiája szerint). A kiolvasó is, aki minden előretartott öklöt érint a vers ütemére, s ha magára kerül a sor, ökle helyett a saját állára üt. A „kiesett” öklök kinyílnak, és a gazdája háta mögé kerül, amíg a másik is ki nem esik. Ha az is kiesik, csak akkor áll ki a játékos a körből.

A kiolvasók, kiszámolók egy-két évtizede még nagyobb számban voltak dallamosak. Újra dallamos használatuk csak a régibb alakjukat segítik tovább őrizni. Gyűjtésükkor az ilyen rákérdezés feltétlenül indokolt.

Történelmi üzenetek a gyermekjátékdalokban

A játék korántsem a gyerekkor kizárólagos velejárója. A gyermekjátékok láthatóan őrzik a felnőttek játékaiknak ellesett, megőrzött, „gyermekjáték-szintre csúszott” részleteit. Specifikus alkalmakkor egy-egy felnőttcsoport nemegyszer vissza is kéri, legalább egy-két fordulóra, a hajdani botos, rongyos labdás vagy táncos játékát. A XX. század végén a „modern” városi bálak „táncrendjébe” általában bekerül a „Megy a gőzös, megy a gőzös Kanizsára” is.

Némelyik játékrész régen letűnt szokásokról ad hírt, az akkori élet érdekes részleteiről nyújtva beszédes adatokat.

Tü-zet vi-szek, ne lás-sá-tok,
Ha lás-sá-tok, se mon-gyá-tok,

Ég a ro-ko-lyá-tok!
Néménj á-ra, mó-kus!
Mer jár a cim-bó-kus!

A Magyar Népzene Tára (717. o.) jegyzetei szerint: „A tűzgerjesztés régen körülményes dolog volt. Nem csoda, hogy a háztartások évenként rendszeresen csak egyszer, húsvétkor szítottak tüzet, s a paraszat tűzgyújtástól tűzgyújtásig a tűzhelyen, külön gödrökben, katlanokban, hamu alatt tartogatták. Kölcsön nem szívesen adtak tüzet a parasztházak. Mi több, a hatóság is tilalmazta a szenesbőgrével való szomszédolást.”

Az „Ég a rokolyátok!” szövegrész a rokolya alatt lopva vitt parázs füstölésére utal.

A „Mer jár a cimbókus” szövegsorban a cimbókus (csimbókos), varkocsos, coppfos (noha ez mind más, mindenesetre) hivatali embert fed. Ma „tűzrendészeti ellenőr”-nek vagy csak „inspektor”-nak hívnák.

Hej, szé - na, szé - na, szé - na - sza - ka - dé - ka!

Ben - ne fo - rog kis me - nyecs - ke,

Öl - gyem böl - gyem be - fus - sa,
Pa - ri - pá - ját for - gas - sa,

Ne hív - ja - tok en - gem Zsi - baj I - lo - ná - nak!
Csak hív - ja - tok en - gem Vi - rág I - lo - ná - nak!

Mert én vol - tam a Si - mon - nak leg - ked - ve - sebb lá - nya!

Én le - szek ró - zsám má - kos kert - jé - be,

Zsi - ná - rom, zsa - ná - rom, a ta - va - lyi kecs - ke,

Só - re - gi mē - nyecs - ke, u - gorj ki be - lő - le!

Kék pa - ra - di - csom, li - li - om!
Hal - lot - tad ró - zám, jól tu - dom!

Vágy é - le - tem, vagy ha - lá - lom, már én - né - kem meg kell ha - nom!

É - de - sem! Ked - ve - sem! A ta - va - lyi kecs - ke,

Só - re - gi me - nyecs - ke, u - gorj ki be - lő - le!

Sok pénzt be - tet - tem már he - ge - dű - be,
Még se me - het - tem ez - e - lőtt tánc - ba,

Sir - gesd meg, for - gasd meg, ká - ri - ce mód - ra,

Hopp i - de, dom - bos! Par - ti de mocs - kos! Co - ki vénbo - lon - dos!

Burány Ferencné Kaszás Klára, 70 éves, Zenta-Felsőhegy, 1972

Egyik kiadványunk címadó játékdala.

Az „Ölgyem bölgyem befussa” nem kötőjeles játékszó. A gyerekszájon hibásan rögződött „Hölgyem völgyem befussa” a hajdani sor romlott változata.

A „Kárice módra” szintagmában a kedves jelentésű olasz caro szót sejthetjük.

Összefoglalásul

A gyermekfolklór egyik roppant színes, sokrétű és a gyűjthetőség szempontjából feltehetően még mindig gazdag s legváltozatosabb részét képezi népünk néprajzi hagyományanyagának. A változatképzés a legszabadabban és leggazdagabban itt bontakozik ki. Egy-egy szöveg vagy dallam néha utcánként válik mássá.

Megőrzésük szükségességére perdöntő tényezők figyelmeztetnek:

- a kritikusán eső gyerekszám közösségeinkben (a vajdasági magyarság évente 3000-rel többet temet, mint dajkál);
 - az utca kollektív játéktér szerepének a megszűnése;
 - a média minden szellemi zugot kitöltő és uniformizáló hatása;
 - és népességünk felgyorsult, sok szempontból mérhető struktúraváltásai.
- Ezek folytán a vajdasági magyar gyermekfolklór a különösen veszélyeztetett kultúrkinccseink közé tartozik. Sürgős, átgondolt és tervszerű felgyűjtése elsődleges feladataink közé kellene hogy tartozzon.

Egyéb megóvási lehetőségek – adott életkörülményeink között – elenyészőek.